Anul VI. ARAD, Duminecă 3|16 Ianuarie 1916. Nr. 2.

ABONAMENTUL:
Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . 2.40 „
Pentru România și străinătate:
Pe un an . . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr.1/a

INSERȚIUNILE
se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Loc deschis costă șirul 20 fil.
Manuscriptele nu se înapoiază.

† Episcopul Vasile Hosszu.

Arad, 2/15 Ianuarie.

Târziu în noaptea de Sân-Văsiu, când numărul de Anul nou al ziarului nostru ieșise deja întreg de sub tipar, am primit telegrama din Budapesta, că episcopul Vasile Hosszu al Gherlei, a răposat sub în Hotel Continental.

Il știam de mult bolna pe părintele episcop al Gherlei, știam că sufere de o boală implacabilă a inimei și eram așteptați la desnodământul fatal, dar totș moartea atât de timpurie a aceluia, care a fost Vasile Hosszu, ne atinge cu puterea unei surprize dureroase.

Episcopul Vasile Hoszu moare în vrâstă abia de 50 ani. Născut în 1866, și-a făcut studiile liceale în Reghiul-săsesc și în Mureș-Oșorheiu, iar teologia la Roma în vestitul institut pentru propagarea credinței „Collegium de propagandafide". A fost sfințit preot în 1886, devenind în scurt timp profesor la teologia din Eaj, iar apoi director al liceului românesc d acolo. In acest timp a scris mai multe căr didactice, cari s'au recmarcat prin preciziuea concepțiilor și luciditatea expunerii. In 1898 a fost numit membru al capitlului din Blaj, iar în anul 1903 grația Majestății Sal l'a înălțat pe tronul episcopiei gr. cat. rorâne din Lugoj, de unde în 1910 a trecut ca eiscop la Gherla în locul răposatului I. Szabó

Viața episcopului Vasile Hosszu este exemplificarea cea mai clasică a sbuciumării unui suflet cinstit, care stăpânit de un sfânt ideal la fiecare pas se poticnește de impedimente păcătoase de ordin inferior și încercând toate căile oportunismului consiliat de teoria antichată a filosofiei evoluționiste, a ajuns la conștiința limpede a zădărniciei acestui metod de validitare a principiilor umane și a recunoscut îndreptățirea exclusivă a luptei fățișe și conștiente, care trebuie să se dea între bine și rău, fiindcă numai în această cale răul poate fi combătut.

Crescut în spirit curat românesc și în urma studiilor și contemplațiunilor sale inspirat de dreptatea aspirațiunilor naționale ale poporului românesc din Ungaria și Ardeal, Vasile Hosszu în tinerețele sale fusese Românul intransigent, care se distinsese prin reclamarea fără nici o rezervă a tuturor acelor condițiuni, cari sunt indispensabile la asigurarea și desvoltarea vieții naționale a Românilor din statul ungar. Se bucurase în ăst chip de iubirea și prietenia celor mai distinși luptători naționali și numele lui ajunsese iubit în păturile largi ale poporului românesc.

Investit cu demnitatea de episcop Vasile Hosszu în fond rămăsese, bine înțeles, acelaș, dar în curând a trebuit să se convingă, că politica de guvernământ a statului ungar se află în contrarietate principială cu aspirațiunile naționale ale Românilor din acest stat și a înțeles, că cultul fără rezervă al acelor aspirațiuni produce repulziuni veninoase, cari se repercutează cu urmări păgubitoare chiar asupra mlădițelor gingașe și slăbuțe ale vieții naționale, cari mai pot să respire încă în atmosfera principial dușmănoase acestei vieți. Episcopul Vasile Hosszu a crezut dar că are datorința supremă să scutească *cu orice preț* acelea mlădițe atât de iubite sufletului său și având în vedere mai presus de toate *idealul* și-a umilit conștiința și a încercat să-l servească căutând prietenia celor puternici cu mijloacele, cari atât de ușor îi poate orbi pentru un timp oarecare.

In acest period al vieții sale episcopul Vasile Hosszu prin încercările de adormire a contrarilor cu mijloacele binecunoscute tuturor acoliților nu odată a jignit adânc sentimentul obștesc al Românilor și erau mulți, cari să tragă la îndoială curățenia isvorului de credință românească a intransigentului de mai nainte.

Nu puțină doză de venin i s'a vărsat în inima bolnavă și pe calea aceasta. Astfel în timpul din urmă episcopul Vasile Hosszu reducea tot mai mult ocaziile de a putea fi socotit între sprijinitorii guvernului ori mulțumit cu politica de guvernământ a statului ungar și în mijlocul confidenților săi nu fără oarecare amărăciune mărturisia greșala acelora, cari prin manifestări guvernamentale stângenesc lupta po-

---

A. I. Bănuț.

Cârțan*).

Lui *Gavril Todica.*

Imi acătasem pardesiul în cuierul anticamerii și-mi scoteam acum galoșii. Afară era vreme umedă și rece — o zi de Aprile grea ca plumbul. Din redacie însă s'auzea vorbărie veselă ca nealtădata și o voce cu accent de Țara Oltului stăpânea pe celelalte, deslușindu-se limpede din amestecul glasurilor:

— „Stăi o țîrișoară, d greșești... vez' ghin', că nu!... da las' să chie!.."

In gândul meu: — Âta-i *Cârțan!*

Intru și încă din ușă — Noroc și la mulți ani, nene George!

— La mulți, domnule., dac'ar fi anii buni...

— Așa, așa, bade Ghă!

...Da ce vânt ni-te adce la *Pesta?* Faci vr'o călătorie mai lungă și i treacăt te-ai abătut pe la redacție, să ne ma vezi?...

— Ba că nu mă maiduc nicăiri zău-io, pe chicu ăsta...

—D'apoi?

— Viu de silă domnule..., nu de plăcere.

Cu *pricina* asta a mea! Am vint să văz, n'au de gând Măriile-Lor s'o scoată la un feliu?... Dac'am cetit că s'o mutat curtea regală 'n Pesta, zic, hai să mă repez o lecuță pân'aci, să grăiesc cu 'mpăratu. Că mitropolitu nostru din Sibiiu o fost avut nescaiva vorbe cu ministrul *Berzeviczy.* Az'vară am povestit o țârișoară și io cu *Tisza* ăsta... i-am spus-o oarzănă, zic: „Asta nu-i treabă cum să cade, domnule ministru. Cu fapte urîte să 'mpodobim noi lumea asta minunată? Pentru dreptate toți cetățenii suntem răspunzători — și nici Ungurilor, cât ar fi ei de 'mpănați, tot nu li slobod să facă strâmbătăți!"

— Adecă n'ai mai încheiat cu pătărama ceea?

— De unde?

— Cômedie lungă, ca aia!

— Chiar!...

— ...Da 'n ce limbă ai grăit cu *Tisza?*

— Rumânește... 'păi cum? Doar el ca slujbaș de țară, trebue să-mi învețe limba. ...Nu-i vorbă, anevoie pricepe. Da secretariu lui stă, ca unu din noi. Ăla-i tălmăcea vorbele mele și i-le descurca.

Zic: „Excelență, ce treabă-i aceea, să-mi iee mie jendarii cărțile și banii?"

Da hicleanu: — „De cărți — 'ice — știu..., dar de bani, nu crez!"

După aia zic: „N'am făcut, Măria-Ta, nici un rău, făr' am luat cărți de unde-o fost și le-am dat ălor, cari n'o avut... atât!"

Păi socoți acuma... faptă slabă-i să deștepți tu și p'ăl de să găsește 'n întunerec? (Ciobanul devine melancolic) Săracă dreptate!

...Știți cum îi cu dreptatea?

— Dacă ni-i spune...

— Ii spusă: Toți cetățenii deopotrivă... și io și Dumneata și Dumnealui... toți suntem răspunzători să rămâie neștirbită, că dreptatea-i a *tuturora,* nu-i numa a unuia, ori a altuia.

Mai limpede 'ntr'o pildă: Cum ar sta bunăoară cinci oameni flămânzi împrejuru blidului de lapte, în care 'nnoată rîpa de mămăligă. Toți îs rupți de foame ș'ar mânca. Când colo, unu din ei, nici tu albă nici tu neagră, răstoarnă blidu de rămân bieții cu buzele umflate și cu mațele strîmtate... nu-i așa?

— Ba curat așa, bade George.

Vezi că-i rădăcina răutății înfiptă în inima oamenilor. Se dușmănesc unii pe alții, de s'ar răpune...

— Așa o fost de când lumea s'așa ne-om isprăvi — se mângâie ciobanul.

*) Din volumul de schițeumoristice, ce va apărea în curând în Tipografia „Colordia"!

litică, şi altfel grea, a partidului naţional român, unicul mijloc, prin care poporul românesc, fără îndoială, va ajunge la drepturile sale firesti în statul acesta. Şi toţi acei, cari au fost faţă la consultările episcopatului român cu fruntaşii comitetului naţional atunci, când tratativele acestui comitet cu preşedintele consiliului ungar se apropiau de sfârşit, cu pietate îşi vor aduce aminte cuvintele episcopului Vasile Hosszu, care conjurase pe toţi să lase libertate deplină partidului naţional român, care singur reprezintă politicesţe poporul român din statul ungar şi episcopii să nu încerce a face servicii politice guvernului, câtă vreme ei sunt lipsiţi de posibilitatea intrării faţişe şi fără rezervă în rândurile partidului politic al poporului românesc. Şi spre mângâierea neamului nostru azi putem afirma, că toţi episcopii români au convenit asupra principiului, că *numai comitetul naţional reprezintă politicesţe poporul românesc din Ungaria şi Transilvania şi cine vrea să vorbească cu acest popor trebuie să se adreseze comitetului său naţional.* In chipul acesta s'a produs acea *solidaritate naţională şi disciplină politică*, pe urma căreia în anii din urmă s'a consacrat cu putere nediscutată autoritatea decizătoare a partidului naţional român şi a comitetului său înaintea tuturor factorilor cu cădere în statul ungar.

Această solidaritate naţională şi disciplină politică a neamului nostru, fără îndoială va aduce izbânda dreptăţii noastre. Şi la trasarea drumului, pe care trebuie să umblăm, şi-a luat partea cuvenită Vasile Hosszu, care în anii din urmă ai vieţii sale nu mai era episcopul dela Lugoj ori Gherla, ci era iarăş profesorul dela Blaj şi astfel şi-a revendicat dreptul, ca la moartea sa să vorbim despre dânsul la acest loc al „Românului", unde se face pomenire numai bărbaţilor cu vrednicii naţionale.

Dumnezeu să-l odhinească.

Felicitări de Anul-Nou.

Ieri în ziua Anului-Nou direcţia şi redacţia ziarului nostru a trimis următoarele două telegrame de felicitare:

I.

D-sale Domnului Gheorghe Popp de Băseşti, *preşedintele partidului naţional român din Ungaria şi Transilvania.*

Domnule preşedinte,

Folosim prilejul zilei prime a anului nou spre a Vă transmite asigurarea inaltelor noastre consideraţiuni. Sub conducerea înţeleaptă a d-voastre partidul naţional român din Ungaria şi Transilvania a ajuns azi cu desăvârşire consolidat reprezentând o forţă reală, de care va trebui să se ţină seamă. Patriotismul acestui partid a fost consacrat prin eroismul fără egal al sutelor de mii de Români, cari îşi varsă sângele pentru patrie şi tron. Rugăm pe Dumnezeul dreptăţii să Vă deie viaţă şi sănătate ca să vă puteţi înşivă bucura de realizarea aspiraţiunilor naţiunei noastre, a căror justeţă nu se mai poate intuneca.

II.

D-sale domnului Dr. Teodor Mihali, *vice-preşedintele partidului naţional român din Ungaria şi Transilvania*

Deş.

Domnule vice-preşedinte,

Dorindu-Vă an nou fericit Vă rugăm să primiţi asigurarea inaltelor noastre consideraţiuni. Zilele grele, prin cari trecem, ca furtuna de năduf resfirătoare, au inlăturat atmosfera asfixiantă faţă de cauza dreaptă a poporului românesc din Ungaria şi Transilvania. Sângele vărsat cu atât eroism de fiii neamului nostru pentru patrie şi tron va trebui să rodească îndreptăţirea acestui popor la viaţă naţională. Invingerea definitivă a cauzei noastre în mare parte va fi însă rezultatul prevederii cumineniei şi energiei d-voastre. Să trăiţi.

*

D. Dr. Teodor Mihali *ni-a trimis tot pe cale telegrafică următorul răspuns:*

Domnului Vasile Goldiş, *directorul ziarului „Românul"*

Arad.

Vă mulţumesc din inimă pentru cordialele urări de anul nou!

Asemenea Vă poftesc tuturor: An nou fericit!

Muna neobosită şi binechibzuită a d-voastră să ducă roadele dorite.

Dee unul Dumnezeu, ca anul acesta să dăruiască menimei istovite pacea dorită de toţi, — iar di enormele jertfe de sânge şi avere ce prestează cu atâta abnegaţiune şi eroism poporul român din patria noastră, se răsară deplina sa libertae cu zile senine şi fericirea binemeritată.

Dej, *1 Ianuarie v. 1916.*

Dr. Teodor Mihali, deputat.

Crăciunul românesc în Praga.

— 13 Ianuarie.

Am să vă raportez despre o sărbătoare înălţătoare de inimi. Inălţătoare de inimi din mai multe puncte de vedere. Cetitorul rândurilor de faţă se va cuvinge în curând despre adevărul celor susţinute.

Mai întâi e toate chiar şi numai faptul că soldaţii români au avut *putinţa* să sărbătorească naşterea Domului în oraşul *Praga*, departe de ai lor, în mijlocul acestui răsboiu înfricoşat — trebuie să ne mângâie inimile. O licărire de lumină binefăcătoare în potopul de întuneric, răspândit pretutindeni.

Oraşul Prag ne-a mai dat dovezi de dragoste, nouă, Românilor şi cu prilejul expoziţiei jubilare din 1908, când o deputaţiune românească a fost primită cu mult dragoste de populaţia şi reprezentanţa oraşului Dacă am fost îndreptăţiţi să ne aşteptăm la aceeaşi sentimente de prietenie sinceră şi acum — aşteptările noastre au fost întrecute de ceeace am experiat.

La năcaz se unoaşte prietenia adevărată — prietenia oraşuluiPraga s'a adeverit trainică acum, când nu e vrba numai de năcaz, ci de primejdie chiar. Toţi străinii, cari au contribuit la reuşita serbării deCrăciun cu totul *gratuit*, ne-au dat o dovadă strălucită despre dragostea lor faţă de noi. Aşa ceva n se uită.

Dar să relatez de îndelete despre cele petrecute.

In Praga sunt oldaţi români câtă frunză şi iarbă. In Praga este o mână de oameni de inimă de intelectuali, cari au gândit să ofere soldaţilor noştri de sărbătorile noastre ale Crăciunului puţină hrană sufletească. Zis şi făcut. Cât ai bate în palme s'a constituit un comitet ad hoc şi cu câteva probe de cor(vre-o 5!), cu câteva contribuţii muzicale, de cri va fi vorba mai la vale, s'a înjghebat un proram convenabil, care numai cinste ne-a adus.

— Şi ce i-ai mai spus lui *Tisza?* — îl ispiteşte Todica.

— I-am spus de Unguri..., că-s *strălucici*. Pe Rumâni i-am pus între ăi răi, la coada năţiilor din monarhie. De Rumâni am zis atâta, că's *credinciosi tronului*... Că Ungurii eştia — — să ţân naţie *mare!* Din partea mea, fire-ar!... numa' să nu ne mai porîncească nouă... atât!

— Ne strâng rău în curele, nene Ghiţă!

— Zic şi eu, că nu ni chiar moale aşternutu, da nici aşa de pietros să nu ne putem hodini. Cumpăna nu-i slobod s'o pierdem, domnilor! Tot auz: „Soarte rea!" O, Doamne!... *Aici* să-mi rămâie vorba: avem vlădici slabi de înger. Uniţi, neuniţi, ...n'ai ce-alege! Măcar, zău, mare turmă poate păzi un singur cioban, dacă nu se dă lenii şi somnului. Eu ştiu de pe mine, că păzeam singur-singurel câte-o mie de oi, când eram pe *Bărăgan*. Aduceţi-vă numai aminte de vorba lui *Cesar*, *„alea jacta est!"* Aşa ar trebui să zicem şi noi. Fiecare ins să-şi iee postatea de dinaintea ochilor şi 'nainte... cu Dumnezeu!... Iar cine nu lucră, să nu iee plată, fie chiar vlădică.

— Sărăcia, dar mai ales prostia, ne bagă cu capu 'n gard — oftează Todica.

— Cum ziceam io în *Paris*, către *Francezi*: „Hoho! că voi aţi avut destul răgaz de-a vă cultiva, da noi n'am avut, fraţilor! (Acum îşi îndulceşte glasul) Adecă, tot nu-i bine să ne plângem mereu, că pe urmă pierdem nădejdea 'n isbândă. Noi între noi, să ne ocărîm şi 'şa şi 'şa — da 'ntre Unguri să ne lăudăm, cât ne 'ncape pe gură!

— — — — — — — —

— Da pe *Tara-Oltului*... cum o mai duceţi?

— Rău, ...*rău* de tot! Nu-s conducători, că popii toţi o deschis bolte şi crijme; nu se mai ţin de vânătoria de suflete... bagseama n'aduce destul la chimir.

Poporu-i rămas, bietu', ...doar şi 'n *Maramureş* stăm mai bine. Ne lipsesc pretutindenea oamenii (Cârţan zimbeşte) iacă ş'aci 'n redacţie: *Todica, Birăuţ, Bănuţ*... în loc să fiţi: *Todea, Birău* şi *Ban!* Und'te uiţi, dai tot de mărunţei... n'avem câtu-i Ardealul un om mare, să facă *minuni!*

Decât tot io mă 'ntorc: Când o veni plinirea vremii, răsar ca din pământ, că Dumnezeu i-o sămănat..."

Incet-încet se 'ncinge o discuţie la toartă şi ciobanul ne dovedeşte pe toţi.

In sfârşit îl „intervievăm".

— Să vă răspunz la toate... măcar că's multe, deodată.

Nama trăieşte. Tată-meu îi mort de trei ani. Insurat n'am fost. Insurătoarea nu-i *vecsăl*, să trebuiască să-l plateşti. Şaptesprezece ani de-a vaima am fost cioban pe *Bărăgan*. Păzeam câte-o tărîă de şapte-opt sute de oi. In 77 mă uitam de pe malurile Dunării, cum se băteau Rumânii. Pe câmpiaBărăganului am cetit întâiaşdată istoria *Romanilor* ş'a *Rumânilor* şi multe alte cărţi.

Era un cioban, îi icea *Ion Cotigă*, de obârşie din *Săcele*. Tat'so era suprefect în Ţară şi el... cioban. Avea un măgariu încărcat cu cărţi. De feliu lui om scump. Dacă pedepsea omu vita, fără vină, ..îl rupea 'n bătăi ş'alta ba! Intre cărţile din spinarea măgariului erau şi istoriile, de cari vă spusei.

In 78 am vint acasă, am tras sorţi ş'am jurat. Am cătănit în *Bosnia*. In 81 m'am liberat. Era chiar conferinţă naţională 'n Sibiiu, că să luase iar pricina între Rumâni şi Unguri. Vine anu 94, *memoranlu'*. Eu urmăream din doască 'n doască daravlile politice şi mă năcăjeam al dracului pe Jiovii din Peşta asta, că strigau una 'ntr'una în gazetele lor, că Rumânii 's neam slab, adus aci temiri de unde.

Ceteam nu-i vorbă şi contrapărerile din gazetele noastre româneşti, da nu le prea puteam crede, că nu le văzusem cu ochii (sunt şi io un fel de *Tomă*) Intr'o bună dimineaţă ce-mi trăzneşte p'în ca, zic: „Mă, tu trebuie să te duci la *Roma*, să vezi cine-i tat'to şi moş-to'?"

— Multe-ai mai fost ştiind, nene, — zice sublocotenentul de vânători *Gombos*, care ne făcea obicinuita-i vizită redacţională.

— Ia ştiu! Ce ştiu io? Ştiţi dumneavoastră,

In după amiaza și în seara zei de Joi, 6 Ian. n. (preseara Crăciunului) s'au mut aceste festivități, în tehnica cehă, în lazaretul mănăstirei de Strahov, în biserica sf. Salvator și în casa reconvalescenților din suburbiul Letna. In tehnica boemă și în Strasov s'au adunat soldații gr. or., în biserica Sf. Salvator și în Letna cei gr. cat.

Nu-i vorbă ar fi fost de dorit ca festivitățile să se țină *împreună* și — în cazul extrem — să nu colideze în privința timpului. Neputându-se duplifica spectacolul, fiecare a fost silit să ia parte numai la una din festivități, mult la două. Poate că ni se va da ocazie să vedem colaborarea preoților noștri de ambele confesiuni cu prilejul sărbătorilor Paștilor (căci, vai, tare mi-e teamă că și Paștile le vom ajunge în Praga cu soldățime românească!)

In sala cea mare a tehnicei, frumos împodobită cu brazi mititei, puși la dispoziție de baronul de Waldstein, conducătorul spitalului din tehnică, în sala arhiplină de soldați și de oaspeți iubiți, într'o atmosferă cât se poate de prielnică s'a desfășurat programul festivității soldaților gr. or.

Au fost doi oratori: părintele Nic. *Șoșdean* (din Lugojel), care a deschis festivitatea rostind câteva cuvinte simțite, și părintele *Dr. Valer Șesan*, docent universitar (din Cernăuți), care a pus punctul pe i, la sfârșitul festivității recapitulând simțemintele de cari am fost cuprinși, mulțumind în termeni calzi participanților și colaboratorilor și picurându-ne în inimile noastre încredere în viitor.

Cântăreți soliști am avut doi: pe dna *Maria Bojena Dr. Șesan* și pe d. *Alexe Odor*. Dna Șesan, o cehă de origine, fiica președintelui camerei comerciale cehe din Praga, ne-a încântat cu cântece românești *(de Brediceanu)* a) *Sus, în vârful dealului*, b) *Vino bade iar acasă*, c) *Bagă doamne...* apoi *Știi tu, bade)*, și cu o *„Ave Maria"* cu text latinesc. Păcat că publicul nostru ardelean nu cunoaște încă pe dna Șesan. Bucovinenii au avut fericirea să o asculte de mai multe ori, ca diletantă, pe scena teatrului din Cernăuți. Dna Șesan a secerat aplauze meritate.

D. *Alexe Odor*, funcționar de bancă la „Albina", pe care îl cunosc sibiienii și brașovenii, a cântat cu o voce plăcută și o modestie binefăcătoare *„Cântecul haiducesc"* de *Brediceanu* și *„Arde-mi-te-ai codru des"*. Aplauze.

Doi domni cehi, d. *Dr. Frida* și d. *V. V. Sak*, compozitor talentat, au executat, unul la vioară, cellalt la pian *„Sonatina"* celebrului compozitor ceh *Dvorak*, apoi *„Doina"* lui *L. Wiest*. Aplauzele prelungite au tălmăcit mai bine decât ori și ce simțemintele publicului ascultător. A fost o plăcere să asculți accentele compozitorului ceh și apoi — în nemijlocită apropiere — doina românească.

Pe lângă punctele înșirate până acum au mai fost trei. Dacă le-am lăsat mai pe urmă nu înseamnează că nu le-am dat importanța cuvenită, ci fiindcă vreau să leg de ele numele conducătorului corului improvizat, a părintelui gr. or. *Laurențiu Curea* din Deva, acum preot militar. Cele trei puncte au fost executate de 25 soldați români de diferite grade. S'a cântat *„Trei păstori"*, *„La nunta din Cana Galilei"* și *„O, ce veste minunată"*. Corurile, în patru voci, au mers bine, cu toate că s'au ținut numai 5 probe de cor. Părintele Curea poate fi cât se poate de satisfăcut cu rezultatul obținut.

Dar nu numai corul are să-i mulțumească mult, ci întreagă festivitatea, căci nu s'ar fi ținut astfel dacă n'ar fi fost părintele din Deva. Mulțumită entuziasmului dsale am ajuns la rezultatul acesta satisfăcător. Dsa a fost sprijinit în întreprinderea dsale de inimosul filoromân *A. Krecan*, profesor în Praga, despre care pressa românească va trebui să mai vorbească de aici înainte, de părinte Dr. Șesan și de părintele Șoșdean.

Dacă festivitatea din tehnică a reușit atât de bine — cea din Strahov n'a rămas îndărăt, ba a întrecut-o, căci, cu toate că a fost acelaș program ca în tehnică, s'au mai adăogat două vorbiri, la sfârșit, după cuvintele inimoase ale păr. Șesan. Vorbirile acestea au fost un punct de forță al serii de Crăciun. Iată de ce: au vorbit doi prieteni iubiți ai neamului nostru — *abatele Zavoral* și profesorul universitar *Urban Jarnik*. Se putea să lipsească din mijlocul nostru acești scumpi promotori ai limbei noastre, acești adevărați prieteni ai cauzei noastre, se putea să nu colaboreze chiar la serbarea noastră românească?

Așa s'a întâmplat că le-am auzit vorba cu bucurie și dându-le cinstea cuvenită, din toată inima. Abatele Zavoral, al cărui nume va trebui să-l învățăm de aici înainte și să-l stimăm, a vorbit cum nu vorbesc mulți păstori sufletești. Intre cei puțini, între cei aleși, între cei cuprinși de o dragoste mare, desinteresată, este și Măria Sa. Ochii îi străluceau de bucurie când vorbea. Ne saluta în lazaretul mănăstirei Strahov, a cărei căpetenie este. Rostea cuvintele cu atâta simplitate, cu atâta pătrundere față de finețele limbei românești — încât toți, dar absolut toți, au rămas atinși până la lacrimi de dragostea aceasta *apostolică* a Măriei Sale. Să fi văzut pe răniții de lângă paturile de spital — căci paturile albe, curate, erau înșirate la stânga și la dreapta noastră — să le fi cetit în ochi, în ținuta mânilor — ai fi cetit la toți dragostea nemărginită, pe care o simțesc față de binefăcătorul lor. Ca un adevărat tată sufletesc s'a arătat în mijlocul nostru și ne-am simțit mândri că ne este dat să-i procurăm și noi o bucurie, cât de mică, cu prestațiunile noastre.

A vorbit mai apoi iubitul nostru — pot să zic cu drept cuvânt „iubitul" nostru! — profesor universitar *Dr. Urban Jarnik*. Cu verva proprie dsale, cu cuvintele neaoșe românești, ne-a încântat. De-am avea cât mai mulți filoromâni sinceri de talia dlui profesor! Despre d. Jarnik s'au scris deja în pressa noastră, încât mă simt dispensat să insist aici asupra persoanei dsale.

Pe lângă abatele Zavoral și Dr. Urban Jarnik a avut sărbătoarea noastră de Crăciun și alți oaspeți iubiți. Intre alții am remarcat, la una sau la cealaltă serbare, pe colonelul *A. Fraudetzky* (cu dna), și pe vicecolonelul *Katzander* (cu dna), — ca reprezentanți oficioși ai armatei comune; apoi pe superiorul militar *Wonesch*, pe baronul de *Waldstein*, pe dna *Urban Jarnik*, cu fiica dsale și nora, dna *Dr. Jarnik* jun., pe tânărul scriitor, prof. A.*Krecan*, pe compozitorul ceh *Weiss*, pe prof. macedonean *Dr. Staca*, etc.

Intre oaspeții din bis. Sf. *Salvator* și din *Letna* mi se spune că au fost: abatele *Zavoral*, principesa *Iosefina de Lobkowitz*, contesa *Elisabeta Thun*, directorul universității teologice boeme, mai mulți profesori și preoți. — Preotul gr. cat. *Emil Habor* și-a câștigat merite cu aranjarea programului festivității. Programul s'a compus din vecernia (cu acompaniarea muzicii militare), dintr'o predică ocazională, avântată, din 3 colinde, cântate de câțiva soldați (Trei crai, O ce veste... și Patru păstori). După fiecare colindă a executat muzica militară cântece bisericești.

Prima zi de Crăciun a ținut fiecare confesiune serviciu bisericesc. Mii de soldați au luat parte — ascultând cuvintele de îmbărbătare ale preoților lor.

Cu muzica militară în frunte au parcurs apoi soldații români străzile orașului Praga, până la cazarmă — mulți erau îmbrăcați în haine nouă, gata să plece pe câmpul de luptă, în „Marschkompagnie". —

Par'că văd și acum tabloul: podul de peste râul Vltava plin de soldați români, trecând spre Hradșin, în pas apăsat. Câte sate românești, câte cătune se gândeau acuma la flăcăii și tații aceștia, cari au să moară — unii — cine știe pe cari meleaguri! Dar muzica cânta marșuri și atmosfera era încărcată cu ceva sărbătoresc, încât îți înăbușeai jalea din suflet și lăsai să te cuprindă dulcișia cântecelor ascultate în preziuă, ritmul celor „Trei păstori" sau a minunatei melodii „O, ce veste minunată". Și lacrima ți se oprea pe geană...

Soldații aceștia erau fericiți că li s'a dat putința să-și sărbătorească, cel puțin în parte, sărbătorile Crăciunului...

Dar mai are serbarea de acum și o însemnătate mai mare. Este — după cum mi se spune — prima manifestare în public a Românilor, în Praga. De aceea numai bucura ne putem.

Părintele Curea a primit o răsplată din partea autorităților militare *(Die beste belobende Anerkennung im Namen des Allerhöchsten Dienstes")* care s'a publicat și în ordinea de zi a regimentului. Răsplata aceasta pentru cele prestate este bineme-

---

care aveți *învățătură*. Io... cu stropu ăsta de *minte*, ce mă mai ajut!

...Da acuma să vă iau și io la 'ntrebări (și 'ncălecându-și ochelarii pe coroiala nasului, ciobanul îl fixează pe soldat): „Bine să chibzuești, domnule *lainăt*, ca să-mi poți spune — care-i mai tare, *mintea* ori *sabia?*

(Apoi luându-l la ochi pe teologul *Stanca)*: „Dumneata, ca popă proaspăt de Sibii, poate-ți mai aduci aminte de călătoria pe mare a lui *Hristos*... știi, când se temea *Petru*, că-i cufundă furtuna...

— Știu!

— Bine! Acuma, să-mi spui, cine plutea odată așa, pe valuri..., om mare! Sluga lui vâslea de nu-și da rând... când-când să-i ajungă dujmanu din spate... da stăpân's'o îl încuraja mereu: „Nu te teme, că duci..."

Pe cine?

...că duci pe...

Ai uitat, popo, istoria veche...

...că duci pe... *Caesar!* —

Și rând pe rând, toți suntem examinați din religie, din istorie, din politică... iar ciobanul se veselește de răspunsurile noastre strâmbe.

Pe urmă trecem la partea cea mai interesantă din viața *olteanului*, la *călătoriile* lui.

Cât dor de-a *vedea* și câtă energie chieltuită întru potolirea acestei patimi mari ascunse în sufletul unui simplu cioban, care fără „opinci de fier", a cutreerat totuș o lume 'ntreagă!

— „Un țicnit" — s'au grăbit să zică atâția, uitându-și că 'n „nebunia" asta, vorba neamțului, era *sistem*.

Ca bun Român, a ținut să vază întâi *„maica Romă"*, idealul lui, din ziua 'n care dăduse cu ochii de cărțile lui *Cotigă*, pe *Bărăgan*. Lăcomia s'a adăpat-o în sfârșit binișor, căci sosit în *Roma* a zăbovit aci patru săptămâni încheiate, cercetând senat, parlament, for, capitoliu și celelalte „minuni" ale cetății veciniice.

Incântat de vitejia și faptele mari ale *Regelui României*, a plecat la *Sigmaringen*, cuibul șoimului *Carol* s'al înțeleptului său sfătuitor *Anton de Hohenzollern*.

In *Sigmaringen* o da bine Cârțan. Mânca la masă cu servitorii prințului.

Când unul din noi l-a întrebat de felul cum s'a 'nțeles cu Nemții, el a răspuns surprins:

— „Nemțește... altfel *cum?* Dar dacă ai o țîr' de minte, de te-ar opri și nu-i modru să nu 'nveți".

Isbucnise răsboiul abissinian. Una și bună: a plecat în *Abissinia*. La *Roma* a mai poposit o leacă, să mai vorbească cu „oamenii lui". Intâlnindu-se cu un locotenent (o veche cunoștință), acesta l-a desmântat de plan. Ambasadorul român, domnul *Duiliu Zamfirescu* era tocmai dus la țară... „că știi, el ține o boroneasă, de boreasă și are potop de moșie!"

Dar nu i-a părut rău de *Abissinia*, „locotenentu de care vă spun, m'o pus într'o căruță și m'o purtat câtu-i Italia, de mă săturasem... ba la urmă m'o dus și la *Neapol*".

In rându al patrulea avusese de gând să meargă 'n *Spania*. Cum, cum nu, tot prin *Roma* îi trecea cărarea, dar ivindu-se piedeci neprevăzute — ne spunea omu — „m'am ales cu satu lui *Cristofor Columb*, cu *Geneva*".

Vine, „Congresul Orientaliștilor" și Cârțan pleacă iar la *Roma*, fiind acum vorba de-o îndoită datorință.

— „Era lucru mare cu *Urechia*, pe vremea aia. Sosise lume de pe lume din tuspatru părțile pământului și toată era aplecată în favoarea noastră, a Rumânilor. Drept vă spun, c'atunci mi-o fost *haznă!* Eu am dus coroana de bronz, dela universitate până la Columna din Forul lui Traian — mergeam tot în fruntea poporului! Imi cumpărase domnu *Zamfirescu* un costum de haine nemțești, c'o sută de lire. I-am spus destul: „Nu te mai chieltui, că io nu umblu bucuros cu sărăcii d'alea nemțești — da n'o vrut să mă lase nici cum, că 'ice „în Roma trebue să umbli îmbrăcat nemțește și — basta! Nu-i vorbă, i-am împlinit pofta..., da la plecare, zic: Poftim straiele, domnule ambasador, și să fi sănătos!" (Puțină simpatie pentru costu-

ritată, deoarece munca depusă de d. părinte este, de fapt, laudabilă.

Să auzim tot astfel de veşti din Praga!

Cronicar.

NB. Poate se bucură unul sau altul din cetitori să ştie *cine* a cântat în cor. Iată numele lor:

Gheorghe Baboie, funcţionar la „Albina".
Gheorghe Bidu, absolvent de comerciale.
Pavel Birt, absolvent de comerciale.
Gheorghe Borcoman, învăţător.
Virgil Buzea, stud. cl. VII gimn.
Ioan Bratu, stud. comerc.
Septimiu Brotea, stud. cl. VII gimn.
Nicolae Cornea, stud. comer.
Simion Curea, candidat de inv.
Gheorghe Drăghiciu, meseriaş.
Gheorghe Furnică, abs. de şc. comerciale.
Gheorghe Furnică Costi, abs. de şc. comer.
Gheorghe Gociman, teolog curs I.
Gheorghe Giuvelca, funcţ. „Albina".
Gheorgse Halmaghi, econom.
Gheorghe Lincu, învăţător.
Ioan Muscalu, absolvent de cormerc.
Vasile Mesotă, rig. în drept.
Vasile Neguţiu, profesor la gimn. din Braşov.
Alexe Odor, funcţ. „Albina".
Gheorghe Rusu, ped. curs II.
Stelian Rusu, funcţ. de bancă.
Dr. Valer Şesan, profesor de teologie.
Emil Teacă, stud. ped. curs II.
Ioan Taus, zidar.

Pentru orfelinatul românesc din Sibiiu.

Cuvântul nostru adresat în numărul de Crăciun către neamul românesc în numele lui Christos pentru întemeierea unui mare orfelinat românesc în Sibiiu află răsunetul cuvenit. Primim informaţiuni că în ţara întreagă, unde se află suflet de Român, lumea se mişcă pentru orfanii neamului şi o dulce mângâiere ni se furişează în suflet la gândul, că în toamna acestui an vom putea asista la sfinţirea orfelinatului pus sub ocrotirea sfintei noastre biserici.

Contribuirile date pentru orfelinat le vom însemna la această rubrică specială, pe care o introducem în numărul de azi al „Românului" şi o ţinem în fiinţă până la desăvârşirea operei măreţe.

La administraţia acestui ziar au contribuit pentru orfelinat următorii:

Dr. Teodor Burdan, adv. Boroşineu	cor. 10.—
Emil Patachi preot gr. cat. Esteni	10.—
Iustin Iancu, preot Otlaca	20.—
Gheorghe Turicu,preot Otlaca	5.—
Avram Corcea, preot Coşteiu	10.—
Toma Cocişiu, inv. Pănade	10.—
Leon Câmpean, calfă de cizmar Blaj	3.—
George Dudulesc, preot Miersig	10.—
George Petroviciu, inv. Nădlac	10.—
Suma: cor.	88.—
In numărul de Crăciun am arătat	4500.78
Colecta de azi	88.—
La olaltă cor.	4588.78

In *Sibiiu* s'au mai făcut următoarele contribuiri:

Ioan Droc, protopop	200.—
„Vatra" institut de bani, Cluj	200.—
Ioan Chirca, primnotar Săliştе	200.—
Dr. Ioan Stroia, protopop	100.—
Dr. Vasile Stan, profesor	100.—
Dr. Traian Petraşcu	100.—

(S'a obligat totodată a contribui lunar 50 cor. cât va dura răboiul).

Romul Perian, funcţionar conzist.	100.—
Suma cor.	1000.—

(Iniţiatorii, cum se ştie, au dăruit suma de 3400 cor.)

Ecoul la discursul de Anul-nou al contelui Tisza

Viena, 10 Ianuarie.

Anul 1916 pare a aduce la iveală o tulburare a păcii interne a monarhiei. Primul ministru ungar, contele Ştefan Tisza în discursul său de Anul-nou a vorbit în conturi generale şi despre unele tendinţe centraliste cari ar avea de scop contopirea deplină a statului ungar într'o monarhie mare austriacă, adecă se îndreaptă împotriva independenţei Ungariei.

Cuvintele primului ministru ungar au trezit nemulţumire şi înstrăinare în cercurile politice austriece. Organul creştin de frunte din Viena „Deutsches Volksblatt" ocupându-se într'un primarticol întitulat „Etwas mehr Klarheit!" cu discursul de Anul-nou al contelui Tisza scrie:

„După părerea noastră, continuele admonieri şi lecţii, cari nu ştim, la a cui adresă s'au făcut, nu promovează apropierea sufletească între cis şi Transleitania, care apropiere, contele Tisza declarase numai acum un an, că e foarte de dorit, deoarece aceste admonieri ne fac să gândim, că dincoace de Leitha se înţelege cu totul altceva sub dualism, decât dincolo de Leitha. Dacă există o astfel de neînţelegere ea trebuie înlăturată cât mai curând.

Contele Tisza a spus în discursul său din 30 Ianuarie 1915, când Ruşii se găseau în Ungaria de nord, că răsboiul a apropiat sufletele celor două state: Ungaria şi Austria. „Trebuie să se întărească în noi sentimentul că *în rău şi în bine avem aceeaş soartă*".

Austria şi-a împlinit — continuă numitul ziar vienez — datoriile acestei comunităţi, în bine şi în rău, totdeodată faţă de Ungaria. Austria a făcut poate chiar o greşeală când a renunţat la împlinirea unor datorii din partea Ungariei, mai cu seama în chestia alimentaţiei, ce a avut ca urmare că Ungaria a sistat cu totul trimiterea de cereale în Austria, aşa că aceasta e constrânsă acum să plătească singură preţul urcat al cerealelor din România.

Ungaria capătă din Austria anual 11 milioane de măji metrice de cărbuni şi peste 6 milioane măji metrice koks. Industria ungară e avizată deci la cărbunii din Austria, cum e avizată şi Austria la cerealele din Ungaria. Austria să observe deci principiul compensaţiunei şi să reducă furnizarea de cărbuni în Ungaria în proporţia în care se furnizează cereale în Austria. Prin aceasta măsură s'ar înlătura neînţelegerile ce există privitor la datoriile ce le au cele două state una faţă de alta şi s'ar evita indispoziţiile. Cuvântul deschis ar aduce mai mult folos în acest caz decât continuele discursuri tenebroase despre atentate „centraliste", iar dând orientări asupra acestora, contele Tisza uită tot mai des, că pacea internă îl priveşte şi pe fiecare ministru.

Acest ecou l'a trezit în Austria primul ministru ungar contele Tisza prin discursul său de Anul-nou.

Lupul mlaştinelor şi banda sa.

Cartierul pressei, 14 Ianuarie.

Cea mai plăcută lectură a tinerimei noastre ne-o evocă evenimentele miraculoase ce se petrec în mlaştinile Pripietului. Aventurile sângeroase ale istorilor Indienilor şi Pielor roşii ni se desfăşoară. In luptele de guerilă cari decurg în cel mai bătrân codru al Europei. Ruşii reprezintă Pielle roşii, iar soldaţii germani albii. Teritorul mlăştinos din Polezia extins pe mai multe sute de chilometri pătraţi, formează un triunghiu enorm, al cărui cot ajunge la Bug în Brest-Litovsk şi se lărgeşte până la Nipru. In partea nordică este situată linia drumului de fier Brest-Minsk-Borisov, iar la sud cea Brest-Covel-Rovno-Novgorod-Ovruţ. Liniile drumului de fier Brest-Pinsk-Gomiţ străbate acest uriaş teritor mlăştinos produs din esundările râurilor Pripie, Berezina şi Styr.

Pe întindere de mai multe mile este umbrit de desişurile codrilor seculari. Aici a fost locul de vânătoare al ţarului în care erau chiar şi zimbrii şi — intrarea era oprită pentru oricine afară de slujbaşii oficiali. In punctele mai ridicate sunt situate câteva sătulete. In întreaga Polezia, drumuri şi căi propriu zise nu sunt, ci numai cărări ascunse, tăinuite, cunoscute doar de prea puţina populaţie. Cea mai mică depăşire de pe aceste cărări, e moartea sigură.

In această regiune atât de primejdioasă pentru străini, s'a organizat o bandă de guerilă, al cărei căpetenie îşi zice *„Lupul mlaştinelor"*. Acest şef este un proprietar de pământ aventurier, care şi înainte de răsboiu locuia în acest ţinut, iar banda i se compune din franc-tireuri. Spionii şi agenţii lor operează şi în dosul frontului nostru, iar populaţia a fost câştigată de partea lor prin terorism. Au ascunzători imposibile de găsit şi gonirea lor rămâne cu neputinţă. Conduşi de indigeni au la dispoziţie cărările cele mai ascunse şi tot de ei sunt provăzuţi cu alimentaţie. Această bandă a „Lupului din mlaştini" este complet inarmată, fiecare om dispune de mai multe sute de gloanţe, material explosiv, şi au la dispoziţie şi mitraliere.

Sunt foarte şireţi şi iscusiţi în meseria ce o au. Cele mai adeseori, îmbrăcaţi în haine civile vor să traverseze liniile noastre, altă dată sub ascunzişul uniformei germane sau austro-ungare se ataşează transportului de răniţi. Până acuma am reuşit să prindem în chipul acesta mai mulţi dintre ei. Faţă de cei cari purtau uniforma noastră n'am avut pardon. Banda im-

mul românesc a domnului *Duiliu Zamfirescu,* distinsul arbitru al eleganţelor, nu ne surprinsă în cazul de faţă. Portul naţional ardelenesc din jurul Sibiiului, se ştie, e minunat. Al nenii Cârţan era însă nu numai primitiv ci şi cam nelăut; el ar fi informat prea ironic străinătatea despre enorma consumaţie de săpun a poporului nostru. In special, repet rufăria *orientalului* Cârţan avea o pronunţată antipatie pentru pomenitul articol igienic, mult întrebuinţat în Europa *apuseană.)*

Dela înmormântarea regelui *Umberto* întârziase, dar la încoronarea fiului său *Victor Emanuil,* fu de faţă şi Cârţan al nostru.

Cea din urmă călătorie mare a întreprins'o în 1901, mergând la *Ierusalim.*

— Eram mai mulţi inşi acolo. Sosise şi 'mpăratu *Wilhelm,* cu soru-sa. Am stat şi 'n *Ierusalim* peste trei săptămâni de vreme. Chiar atunci era încurcătura dracului în pământu' sfânt... să 'nvăluiseră treburile politice mai abitir ca 'n parlamentu unguresc, din satu ăsta jidovesc".

— — — — — — —

— Da 'n *Bucureşti* de câte ori îi fi fost, bade?

— O, Doamne-drăguţule! In *Bucureşti* am fost doar şi de-o sutăşaptezeci de ori!

Mare ruşine, fraţilor, că să mai găsesc Romani, cari n'o fost în Ţară. Nu bie' de plubari de-ai noştri, că ei n'au nici *când* şi nici prea cu *ce* săracii... da cunosc *domni mari* cu parale pâna-i lumea şi nu-i mână lotra de inimă să treacă graniţa, să vază capitala Ţării, isvoru' de lumină şi de 'nbărbătare pentru toată suflarea românească.

Bucureştii şi *Roma,* astea două trebue să le cunoască tot Romanu'! Socoteala-i limpede: când nu ştii tu nimic de tat'to şi de moş-to', eşti orfan ş'al nimurui... tiii! că doar n'o fi la douăsprezece?

— Ba zău aşa, nene!

Iacă cu poveştile dumitale, ne-a rămas gazeta nescrisă..." (Ciobanul ridică zimbind foarfecile de pe masa lui *Stanca):*

— Pân' aveţi sărsamuri cari scriu *iute,* n'am nici grije!... într'o jumătat' de ceas o *croiţi* ş'o *'nciocălaţi..."*

In rîsul nostru, din odaia vecină apăru administratorul, aducând pe-o tavă opt ciocane de ţuică bănăţenească.

Cârţan fu întâiul care închină:

— „Păi la mulţi ani *„Redacţia Poporului Românesc..."* da să fie anii buni... să-i curgă abonaţii ca ploaia!"

(Pesta, 1906.)

preună cu șeful său a reușit într'un rând să străbată până la Brest-Litovsk, bine înțeles fără ca întreprinderea aceasta îndrăzneață să le fi adus succese. O asemenea bandă a surprins nu de mult o comandă germană retrasă într'o maleriște.

Firește, că toate evenimentele acestea n'au nici cea mai mică influință asupra situației generale de pe câmpul de răsboiu, pricinuind cu toate acestea multe dificultăți soldaților noștri, cari trebuie să aibă multă băgare de seamă. Țăranii din Polezia trebuie să fie supuși unei paze severe, fiind foarte mulți spioni. Am întins deja lațul și asupra „Lupului din mlaștini" și suntem siguri că în curând se va prinde.

S'a început ofensiva împotriva Salonicului.

Nota ministerului de externe austro-ungar în chestia arestărilor din Salonic. — Luptele decisive. — Podul dela Demir-Hissar aruncat în aer. — Trupe anglo-franceze între Florina și Monastir. — Francezii intenționează să ocupe insula Creta. — Imbunătățirea raporturilor dintre Grecia și împătrita înțelegere. — Grecia dorește să contracteze nou împrumut dela Înțelegere. — Bombardarea pozițiunilor dela Doiran.

Arad, 15 Ianuarie.

Ministrul de externe al monarhiei baronul *Burián* a remis ambasadorului american la Viena, *F. C. Penfield,* în chestia arestării funcționarilor consulatului imp. și reg. din Salonic nota dela vale:

Subsemnatul are onoare a reclama bunăvoința ambasadorului plenipotențiar și extraordinar al Statelor-Unite Americane, a Excelenței Sale dlui Frideric Courtland *Penfield,* rugându-l respectuos ca să comunice pe cale telegrafică guvernelor francez și regesc al Marei Britanii următoarele:

Guvernul de externe imp. și reg. a fost foarte neplăcut atins aflând despre dispoziționea volnică și brutală luată față de primconsulul austro-ungar, funcționarii și arhiva consulatului, precum și față de numeroși supuși ai Austro-Ungariei din Salonic. Arestarea funcționarilor plenipotențiari la guvernul regesc grec și a compatrioților lor încredințați apărării lor, precum și perchiziția ce s'a făcut în arhiva consulatului investit cu privilegiul inviolabilității nu e numai cel mai grav amestec în drepturile suverane ale unui stat neutral, care amestec e contra principiilor celor mai fundamentale și respectate în general ale dreptului internațional, ci atinge direct și drepturile și interesele Austro-Ungarici, și poate fi calificată numai de o faptă samavolnică, care depășește mult limitele, cari le impun beligeranților drepturile și tradițiunile. Procedura aceasta ne arată din nou în mod isbitor că Franța și Marea Britanie nu se abțin dela nici o faptă, care e cea mai strigătoare violare a dreptului și nu poate fi înfrumsețată prin nimic. Guvernul de externe imp. și reg. își rezervă dreptul ca să ia măsuri ce i se par corespunzătoare, conformându-se dispozițiilor viitoare a numitelor puteri față de persoanele cărora li s'a răpit libertatea.

*

Schweizerische Telegraphen-Information anunță din Salonic cu datul de 11 Ianuarie: Luptele decisive ce se așteaptă să se dea pentru Salonic pe teritorul Greciei au fost amânate pe mai mult timp decât se credea la început, dar acum *inceperea lor pare a fi iminentă.* De aceasta părere sunt și ofițerii englezi și francezi.

Lucrările de fortificare pe linia *Kilindir—Karasuli* și *Topsin-Kilkiș* continuă și chiar și pe înălțimile dela spatele orașului, cari înclină spre șesul Langasa, au fost așezate tunuri. La începerea luptelor, Grecii vor lăsa în oraș numai jandarmerie pentru menținerea ordinei între populația civilă. Se speră că orașul va avea în cursul luptelor numai puțin de suferit. In portul dela Salonic au luat poziție vasele de răsboiu, cari vor lua parte în luptă.

După o altă telegramă din Sofia a numitei agenții elvețiene în cercurile competente sofiste se declară că pregătirile ofensivei împotriva Salonicului nu se fac pripit, ci în răbdare, pentru ca ofensiva să se poată începe în momentul, care va părea mai favorabil. Preparativele se fac de altcum cu toată energia.

*

Corriere della Sera anunță din Salonic, că Francezii și Englezii *au aruncat în aer podul căii ferate Salonic-Serres, de pe rîul Struma,* la o distanță de 6 chilometri dela Demir-Hissar. Prin aceasta s'a întrerupt comunicația de cale ferată dintre Turcia și Bulgaria, s'a tăiat drumul spre interiorul Greciei chiar și trupelor grecești din Serres, Drama și Cavalla.

*

Lui *Berliner Tageblatt* i se anunță din Sofia: După știri din sursă demnă de încredere Englezii și Francezii se năzuesc de câteva zile să-și dărgească pozițiunile întărindu-se și pe țărmul drept al Vardarului. Ei au ajuns până la Jenidje-Ardar și la Subudlu și Palledkastron, pe drumul ce duce din Salonic la Vodena, s'au arătat detașamente de recunoaștere franceze. Se pare că aliații au intențiunea să ocupe și înălțimile dela Vodena, ca astfel să facă imposibilă comunicația între Bulgaria și Grecia și pe linia Florina-Monastir. De sine înțeles că trupele Înțelegerii depășesc astfel zona evacuată, care li s'a cedat de Grecia pentru operațiuni.

*

Corespondenții din Salonic ai ziarelor Înțelegerii anunță că *au loc întinse mișcări de trupe cu scopul de a ocupa Macedonia grecească.*

*

Lui *Lokalanzeiger* i se telegrafiază din Atena: Se crede probabil, că Englezii și Francezii vor ocupa Heracleion, capitala insulei Creta. După cum anunță *Hestia* la Heracleion a și ancorat un crucișător englez, iar ofițerii de pe vas au luat informații în oraș. Guvernul speră că Înțelegerea nu va împinge lucrurile până la ruperea raporturilor diplomatice.

*

Corespondentul din Atena al lui Daily Mail *scrie că raporturile între Înțelegere și Grecia devin din zi în zi tot mai amicale. Se atribue aceasta faptului, că regele a cedat foarte mult din convingerile sale și începe să prievască favorabil evenimentele. A avut o mare influință asupra regelui* rapoartele trimise de comandanții celor 4 corpuri de armată, *cari și-au exprimat părerea, că* dacă trupele turcești și bulgare trec frontiera Greciei, ei nu mai pot lua garanță pentu siguranța trupelor comandate de ei. *Diplomația Înțelegerii încearcă să exploateze situația în favorul ei.* Aceasta mai cu seamă e motivul pentru care se amână deocamdată acțiunea proiectată împotriva Salonicului.

*

Embros *anunță:* Drosopulos, *guvernorul băncii naționale grecești a urmat tratative indelungate cu ministrul de finanțe în chestia unui nou împrumut de 40 milioane, pe care guvernul grec intenționează să-l contracteze dela puterile împătritei înțelegeri.*

*

Giornalei d'Italia i se anunță cu datul de 11 Ianuarie:

Ieri, au bubuit întreagă ziua tunurile în regiunea dela Doiran. In armata care se găsește în față cu Englezii e reprezentat fiecare stat al puterilor centrale și aliații lor.

Lui Lokalanzeiger i se anunță din Haga: Forțele germano - austro-ungare-bulgare - turcești au început să bombardeze pozițiunile dela Salonic ale Înțelegerii, urmând un atac împotriva Doiranului. La aripa vestică se găsesc trupele germane și austro-ungare. Cartierul principal e în Monastir. Bulgarii au luat poziție pe linia Ghevgheli-Doiran, iar Turcii se găsesc pe linia Xanti-Guemueldjina.

Moartea episcopului Vasile Hosszu.

— Amănunte. —

Arad, 15 Ianuarie.

Despre moartea episcopului Vasile Hosszu, dela corespondentul nostru din Budapesta primim următoarele amănunte:

Azi, Joi, seara la 7 ore în locuința sa din str. Kecskeméti, a murit lovit de apoplexie episcopul gr. cat. al Gherlei Vasile Hosszu. Prelatul a murit în urma unor convulsiuni de câteva clipe. Medicul Dr. George Bilascu, prietenul intim al decedatului, ne dă următoarele amănunte despre cea din urmă oră a defunctului:

In tovărășia secretarului său Ioan Varna, episcopul a cinat pe la ora 7 seara. Toată ziua — contra obiceiului — s'a plâns de o generală indispoziție. A luat masa însă cu multă poftă, seara a luat un ceai și a mâncat un măr. La ora 7, m'a chemat la el în cameră prin secretarul său.

— Mă simt foarte rău — mi-a spus — caută-mă te rog, îmi joacă ochii! Bilascu a văzut numai decât, că episcopul care ședea într'un fotoliu îl privește cu ochii aiuriți și a recunoscut numai decât simptomele apoplexiei.

— Uite, îmi joacă amândoi ochii, și capul întreg, nu mai văd nimica, ce să fie aceasta?

Acestea i-au fost cuvintele din urmă. Nu și-a mai revenit. A căzut pe spate în fotoliu și a fost mort.

Toți cei din jurul lui cari l'au încunjurat cu cea mai mare atențiune au fost adânc tulburați de moartea lui subită. In momentul morții sale erau lângă el drul George Bilașcu și Ioan Varna, puțin în urmă a venit și profesorul de universitate drul Iosif Tolnai, în a cărui tratament special era prelatul împotriva boalei de inimă de care suferea. Drul Tolnai ne-a dat următoarele amănunte referitoare la boala și ultimele zile ale mult regretatului prelat:

— Pe la sfârșitul lunei Octomvrie prelatul a sosit la Budapesta dela Balatonfüred, unde în clima domoală a lacului a căutat ameliorarea boalei sale de inimă. Tratamentul din Balatonfüred părea să-i fi făcut bine, era în bună dispoziție și se simțea foarte bine în cercul prietenilor săi intimi din capitală. Erau rare zilele când starea sanitară îl forța să stea în pat. Aproape tot timpul și-l petrecea în odaia unde până în clipa din urmă s'a ocupat de aranjarea afacerilor diecezei sale, iscălea acte și cu îndeplinirea dispozițiilor sale era încredințat secretarul său Ioan Varna. De multe ori a făcut lungi plimbări prin oraș. Primea vizitele prietenilor săi printre cari ministrul Jankovich, mai mulți membrii ai episcopiei, iar în ziua morței cea a medicului șef al băilor din Balatonfüred drul Francisc Schmidt.

In aceeaș zi — fiindu-i ziua onomastică — a primit un album comemorativ dela elevii seminariali din Gherla, care i-a procurat mare bucurie. Până târziu în orele de după amiazi s'a ocupat cu afacerile episcopiei. Către seară când secretarul său s'a întors dela plimbare, i s'a plâns că se simte rău, a vorbit de frică de moarte și câteva ore înainte de a muri a făcut dispoziții despre mobila, bijuteriile și lingeria ce o avea.

Catafalcul prelatului a fost ridicat în biserica universității din Budapesta, unde în dupăameaza de Sâmbătă în 15 Ianuarie se va sfinți, și se va transporta la Gherla unde înmormântarea se va face Luni.

AVIZ.

Aducem la cunoștința abonaților noștri că „Calendarul partidului național" pe 1916 e complect epuizat și nu se mai poate retipări. Sumele ce vor sosi de azi încolo pentru calendare, se vor socoti în abonament sau se vor retrimite.

Administrația ziarului „ROMÂNUL".

Comunicate oficiale

despre mersul răsboiului.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 13 Ianuarie. — Se comunică dela cartierul general:

Pe frontul rus: In Galiția ostică și pe frontul basarabean se dau ici-colo lupte de artilerie, afară de cari evenimente de importanță nu sunt. Comunicatele oficiale rusești ale timpului din urmă și-au luat obiceiul celor mai fantastice svonuri despre evenimentele de răsboiu. Față de toate afirmațiile rusești constatăm în termenii cei mai hotărîți că pozițiile noastre dela ostul Stripei și dela hotarul basarabean, cu excepția unui singur batalion de pe sectorele liniei de răsboiu retras cu 200 pași, se mențin la locul operațiunilor pornite dela început, unde am respins atacurile vehemente dușmane dela Crăciun în care inamicul a suferit enorme pierderi. Fiind deci false toate comunicatele din Petrograd, evenimentele din sudost adeverese că nici atacurile nereușite rusești de lângă Prut și Nistru, n'au putut influința operațiunile din Muntenegru.

Pe frontul italian: Artileria italiană a bombardat satele Creto și Por din ținutul Iudicariei. Aeroplane dușmane au aruncat bombe deasupra Ronconei fără să pricinuiască dezastre. Mago (la ost de Riva) stă sub focurile artileristice dușmane. Artileria noastră a incendiat baracele de campanie italiene la sud de Pontafel. Pe linia de luptă dela malul mării pe sectorele dela Tolmein și Doberdo, focurile de artilerie continuă de ambele parți.

Pe frontul sudostic: O coloană austro-ungară înaintată pe malul Adriaticei a gonit Muntenegrinii din Budua și a ocupat înălțimea nordică Maini Vrh. Trupele noastre combatante de pe sectorele din Lovce s'au apropiat ieri la 6 klm. de orașul Cetinje. Luptele de pe Grohov încă înaintează cu succes. Trupele noastre au înaintat până în vale. Pe sectorele mărginașe la sud de Aftovat am atacat pozițiile dușmane din vârfuri de munți și i-am respins. In partea nordostică a Muntenegrului situația e invariabilă.

*

Berlin, 13 Ianuarie. — Se comunică dela marele cartier general:

Pe frontul occidental: La nordest de Armentiers am respins înaintarea unei puternice coloane engleze. In Champagne, la nordost de Le- Mesnil, Francezii și-au repetat atacul, i-am respins însă cu ușurință. Deasemenea s'a zădărnicit încercarea lor de atac, direcționat contra unui tranșeu din Maison de Champagne ocupat de noi la 9 Ianuarie. Locotenenții Bölke și Immelmann au împușcat două aeroplane engleze la nordost de Tourcoing și lângă Bapaume. Drept compensație a acestor bravuri extraordinare, împăratul a dăruit acestor doi ofițeri ordinul Pour le merite. Un al treilea aparat englez s'a prăbușit în urma unei lupte aeriene la Roubaix, iar al patrulea a fost silit să aterizeze la Ligny (la sudvest de Lille) forțat de focurile noastre de artilerie. Dintre cei 8 ofițeri conducători ai aparatelor, 6 au murit iar 2 sunt grav răniți.

Pe frontul oriental: Avantgarde germane și trupe izolate au dus lupte reușite în diferitele puncte a liniei de răsboiu. La Novosiolk, între Olesanka și Beresina am respins Rușii dintr'un tranșeu înaintat.

Pe frontul din Balcan: Situația e neschimbată.

*

Budapesta, 14 Ianuarie. — Se comunică dela cartierul general:

— Capitala Muntenegrului este în stăpânirea noastră. Trupele noastre gonind dușmanul învins, ieri după amiazi au intrat în Cetinje, reședința regelui din Muntenegru. Orașul este liniștit, populația calmă.

Pe frontul rus: De ieri dimineață dușmanul desvoltă repetite încercări să rupă linia noastră basarabeană la Toporout și în ostul Ranatei. A direcționat cinci puternice atacuri și unul azi dimineață în zorile zilei contra liniilor noastre principale, totdeauna însă a trebuit să se retragă suferind pierderi colosale. In respingerile dușmane a avut parte uriașă artileria noastră neîntrecută. Dela începutul luptelor ce se dau în Galiția ostică, în armata generalului Pflanzer-Baltin și a contelui Bothmer, am făcut prisonieri peste 5100 Ruși între cari 30 ofițeri și stegari. Trupe izolate de-a noastre staționate la Carpilovca în Volhinia au împrăștiat câteva sentinele rusești de campanie.

Pe frontul italian: Pe linia sudvestică nu sunt evenimente de seamă. Unele puncte din Malborghet și Raibl au fost expuse focurilor dușmane de artilerie. Activitatea aeriană ale aeroplanelor inamice s'a extins și în regiunea orașului Triest. O bombă aruncată pe Tiranora, n'a pricinuit pagube.

Pe frontul sudvestic: Pe toate liniile de luptă Muntenegrinii și-au început retragerea. Gonindu-i, trupele noastre înaintează peste liniile dela Budua-Cetinje-Grahovo și la ost de Bileța și Avtovat încă au intrat pe teritor muntenegrin. La Grahovo am luat pradă de răsboiu 3 tunuri împreună cu echipa, 500 puști, o mitralieră, multe gloanțe și alte muniții de răsboiu. Spre vest de Barane și Ipek evenimente de importanță nu sunt.

Berlin, 14 Ianuarie. — Se comunică dela marele cartier general:

Pe frontul occidental: Din cauza timpului ploios activitatea de răsboiu s'a mărginit la lupte izolate de artilerie, granate de mână și bombe.

Pe frontul oriental și din Balcan: Nici un eveniment de importanță.

Răsboiul european.

Misiunea lui Tittoni.

Geneva. — **Petit Parisien anunță că Tittoni a plecat din Paris la Roma unde a avut intrevedere cu Sonino, din ceeace pressa conclude că Italia va participa la răsboaiele din orient.**

Ințelegere cu America.

Frankfurt. — Frankfurter Zeitung anunță din New-York: Ziarele constată cu multă satisfacție, că a reușit aplanarea dificultăților ivite între America și statele centrale, cu toate că amănuntele înțelegerilor sunt necunoscute încă.

„World" aduce elogii ambasadorului german contelui Bernstorff, care are cele mai mari merite în aplanarea neînțelegerilor.

Aviatori fancezi în Alsacia.

Basel. — Aviatorii francezi au aruncat cinci bombe asupra satului Buschweiler, situat abia la 5 chilometri de frontiera elvețiană. Două bombe au aprins o casă din marginea satului. Ziua următoare aviatorii francezi și-au făcut din nou apariția, aruncând optsprezece bombe asupra satelor Michelsbachul inferior și superior din ținutul Sundgau. Două case au fost complect pustiite.

Svonuri franceze despre noua armată sârbească.

Geneva. — *Petit Parisien* comunică o știre fantastică despre *o nouă armată sârbească.* Afirmativ această armată dispune *de 145.000 soldați în Albania și Muntenegru.* Peripețiile retragerii *au oțelit cu desăvârșire această armată și peste două săptămâni are să fie în cea mai bună condiție.* Dispune de aproape 20.000 cai și 10.000 vite menite pentru alimentație. *Se afirmă că la Salonic au sosit 20.000 oameni.* Sârbii din străinătate au dat o armată de 20.000 recruți.

Preparative de mare ofensivă turcească.

Rotterdam. — „Messager d'Athénes" anunță că Turcii pregătesc o mare ofensivă. In Turcia s'au luat întinse măsuri militare, toți bărbații apți au fost înrolați, ceeace dă o nouă armată de 10.000 oameni.

Din isvor englez se anunță că se poate lua în socotință o defensivă energică împotriva Egiptului direcționată de către peninsula Sinai. Aceasta combinație preocupă foarte viu Anglia încât se svonește că va face mari deplasări de armată de pe toate fronturile.

Trupa de guerilă a lui Garibaldi în Albania.

Berna. — Din Roma se telegrafiază că trupa expeditionară italiană depune o muncă ferventă în construirea drumurilor și a pozițiilor de apărare. Pepino Garibaldi cu fratele său și căpitanul Marinelli au plecat la Paris și Londra. Garibaldi vrea să formeze o armată internațională din Italieni, Francezi, Englezi și Sârbi, împotriva balcanicilor. Aceasta armată internațională vrea să vie în ajutorul Albaniei. Italienii sunt de părere că aceasta armată de guerilă va aduce mari servicii împotriva brigandilor și comitacilor bulgari din munții Albaniei.

Introducerea serviciului militar obligator în Anglia.

Rotterdam. — In ședința de Marți a camerei comunelor din Londra, s'a făcut votarea decisivă a proiectului de lege referitor la introducerea serviciului obligator. Pentru primirea proiectului au votat *431* de deputați, iar contra lui *39*. Majoritatea e deci de *392* de voturi. Acest mare succes a fost de altfel prevăzut în urma asocierii Irlandezilor la proectul guvernului.

„Calea Vieții".

Declarație.

Fața de neașteptata însuflețire, cu care s'a îmbrățișat ideia noastră, abonându-se înainte de apariția nrului 1. un mare număr de exemplare, ne-a venit cam curios faptul, că, după cum auzim, cele ce s'au scris în legătură cu aceasta întreprindere în „Românul" („o revistă bis. pop. de *propagandă*") și în „Unirea", cum și faptul, că numerii următori, din motive pur tehnice, nu se vor tipări la „Concordia", unii le-au interpretat greșit și au svonit, că ar fi vorba de o pornire cu tendințe „confesionale".

Fața de acestea trebuie să reamintim, că în apelul, ce s'a dat la timpul său în cauză, s'a spus clar, că scopul e: scoaterea din popor a scrierilor adventiste, a epistoliilor, visurilor s. a., apoi provederea poporului cu lectură religioasă potrivită timpului de răsboiu (á la „Feldbriefe" etc.) și împrejurărilor de trai ale Românului (alcoolism, etc.), nicidecum însă propagandă „confesională" în senzul odios al cuvântului. De nu cumva aceea va neliniști anumite mentalități, că peste tot se face propagandă religioasă sănătoasă în poporul nostru...

Suntem siguri că orice judecător drept și cu inimă pentru cauză va fi mulțumit de lucrările noastre.

Redacția „Calea Vieții".

Notă: **Din partea noastră constatăm din nou, că broșurele „Calea Vieții" numai din cauze tehnice nu se pot tipări mai departe în atelierele „Concordiei".**

Redacția „Românului".

INFORMAȚIUNI.

Arad, 15 Ianuarie 1916.

Felicitări de Anul-Nou la episcopul Aradului. *Prilejul anului nou a fost folosit în Arad și de astăeaată spre a i se aduce P. S. Sale părintelui episcop* Ioan I. Papp *felicitări atât din partea fruntașilor vieții publice, cât și de către clerul și poporul din Arad credincios P. S. Sale. Consistorul, corpurile didactice dela diferitele noastre institute de invățământ, preoțimea din loc și credincioșii ortodocși din Arad s'au prezentat la P. S. Sa sub conducerea P. C. Sale părintelui protosincel* Roman Ciorogariu, *care într'un discurs avântat a felicitat pe P. S. Sa asigurându-l de alipirea și iubirea credincioșilor săi. P. S. Sa episcopul* Ioan I. Papp *în răspunsul său a subliniat zilele grele, prin cari trece patria și poporul nostru și a dat expresie speranței sale, că anul nou ne va aduce pacea atât de dorită.*

La orele 12 s'au prezentat la P. S. Sa și șefii autorităților publice din Arad și comitat, prefecții Dr. Baross Ferencz *și* Kintzig János, *primarul orașului* Varjassy Lajos, *căpitanul poliției* Greén Nándor, *apoi comandantul garnizoanei d. general* Francisc Resch. *Tot atunci P. S. Sa a fost felicitat și din partea dlui deputat dietal* Dr. Ștefan C. Popp *și alți fruntași români din localitate.*

In atențiunea institutelor de credit și economii. Din cauză că numărul personalului nostru tehnic — în urma înrolării la armată — s'a redus în mod foarte simțitor, rugăm institutele de credit și economii să binevoiască a trimite bilanțurile lor spre publicare în ziar cu cel puțin 4—5 zile înainte de termin, deoarece îndată după primirea lor nu le vom putea publica. **Pentru tipărirea rapoartelor anuale asemenea se recere un timp de cel puțin 16 zile.** — Tipografia „Concordia" societate pe acții.

Anul-Nou în catedrala din Arad. *In catedrala din Arad serviciul divin la Anul-Nou s'a săvârșit prin P. C. Sa părintele* Roman Ciorogariu *asistat de preoții din loc* Traian Vățian, Gavril Bodea *și diaconul* Dr Lazar Iacob. *La sfârșitul slujbei dumnezeești părintele* Traian

Vățian *a rostit o predică plină de învățăminte, pe cari atât de bogat le prilejește anul nou între împrejurările actuale.*

Pentru ziua numelui. D. Dr. Iancu Mețianu, advocat și mare proprietar în Zârnești, răscumpărând felicitările cu prilejul onomasticei, a binevoit a dărui 50 cor., din cari 25 cor. la „Legatul George Hamsea pentru ajutorarea copiilor săraci din Brețcu, aplicați la meserii", iar 25 cor. la „Fondul Victor și Eugenia Tordășianu pentru înzestrarea fetelor sărace", al Reuniunei meseriașilor români sibieni.

Contribuiri la colecta caritativă a reg. 64 din Orăștie. (Continuare.) Nicolae Maniu, preot, dela credincioșii din Băcăinți cor. 14.20. Nicolae Jura, preot, dela poporul din Sibișel 22.69. Zaharie Pilicea, preot, Vaidei ,dto 21.21. Ioan Botean, preot, Binținți 10.—. Nicolae Dorca, Loamneș, 10.—. Ariton Migia, preot, Cugir, dela poporul de acolo 126.60. Ioan Vaidean, preot, Romos, dto 15.—. Nicolae Musa, preot, Balomir, dto 115.30. Iosif Costea, preot, Cib, dto 20.—. Romul Albu, preot, Vinerea, dto 89.60. Ioan Pascu, preot, Dâncșor, dto 51.40. Colecta a doua a sergentului-major Vasile Jucan trimisă la adresa dlui Dr. Ioan Mihu, Vinerea 1148.—. Colecta „Românul" Arad 199.80. Simeon Săcărea, preot, Șibot, dela poporul de acolo 28.50. Ioan Crăciun, Dostat, dto 52.50. Dr. Ioan Miclea, Cisnădie 10.—. Nicolae Todea, preot, Balșa, dela credincioșii săi 53.50. Starea colectei la 11 Ianuarie 1916 cor. *4880.55.* — *Orăștie,* la 14 Ianuarie 1916. *„Ardeleana",* institut de credit și de economii societate pe acții.

Cea din urmă căsătorie din Monastir. Câteva ceasuri înainte de a intra trupele bulgare în Monastir, s'a petrecut în oraș un eveniment romantic. Atunci când Sârbii și toți ambasadorii străini părăsiseră orașul, singur consulul englez a rămas pentru ca să se cunune cu logodnica sa o tânără greacă care a venit din Crușova pentru actul cununiei. Traversând străzile abandonate, convoiul s'a dus la biserica în care s'a celebrat ceremonia religioasă, după care nouii căsătoriți plecară cu automobilul la Florina în Grecia. Două ore în urmă intrară Bulgarii. Aceasta-i cea din urmă căsătorie ținută în Monastir și cel din urmă act oficios al autorităților sârbești săvârșit pe teritoriul lor.

La Librăria „Concordia", Arad, Strada Deák Ferenc nrul 20 se află de vânzare următoarele calendare:

Calendarul Asociațiunii, Sibiiu 40 fil.
Calendarul Poporului, Sibiiu 40 fil.
Calendarul Diecezan, Arad 60 fil.
Calendarul Poporului Român, Budapesta 40 fil.

Primele 2 calendare se pot folosi și ca calendar de buzunar, având mărimea de 15×11½ cm. Pentru porto să se adaoge 10 fil. de fiecare calendar. (Recomandat cu 25 fil. mai mult.)

Cronica femenină.

Femeia și munca activă în serviciul armatei.

Este cunoscută cea mai nouă ordinațiune a ministrului de răsboiu, prin care se admite, ba se cere autorităților și proprietarilor de intreprinderi (fabrici, uzine, ateliere ș. a.) să accepteze munca femenină în locul celeia a bărbaților. S'a făcut o statistică aproximativă, care ne dă un rezultat surprinzător, adecă înlocuind toți bărbații de prin birouri, bucătării și alte ocupații, s'ar elibera în chipul acesta o armată întreagă de sute de mii.

Sus numita ordinațiune care îngăduie femeile în toată munca din dosul fronturilor, e pe cât de actuală pe atât de interesantă și a dat naștere la vii discuții. Chiar și fără îngăduială ministerială s'au văzut și la noi cazuri isolate de femei în tranșee, și în celelalte ocupațiuni alături de bărbații lor. Este doar bine cunoscut devotamentul eroic al surorilor de caritate apartinătoare tuturor neamurilor, cari în ploaia de gloanțe și nebunia amețitoare a atacurilor își indeplinesc misiunea.

Isbucnirea răsboiului a trezit în fiecare suflet de femeie dorința arzătoare de muncă și în deosebi dorul viu de a-și putea îndeplini activitatea pe fronturi, sau și mai mult, la crucea roșie a ambulanțelor. La cursurile spitalelor sau anunțat sute de femei, în ateliere tot așa. In fiecare a trăit dorul de a contribui cu ceva și s'a ivit — farmecul — noutății. S'au văzut în curând rezultatele. Din 2—3 sute femei înscrise la un curs, când a ajuns afacerea la muncă serioasă, s'a redus numărul lor la 50. Pe măsură ce au trecut lunile și senzația începutului s'a prefăcut în obicinuință și a început lumea să nu mai alerge în masse la sosirea trenurilor cu răniți și au încetat și de pe trotuare silluetele prea puțin simpatice ale uniformelor de surori de caritate ocasionale.

Toate experiențele acestea ne-au demonstrat o calitate ce lipsește dela femeile noastre: statornicia. Și trebuie să constatăm că rândurile noastre n'au fost îndeajuns pregătite pentru dezastrul ce ne-a ajuns. La noi se poate constata o pripă a activității în folosul răsboiului, și în toată munca impusă femeilor dela primul moment al mobilizării.

Astăzi, când s'a lansat ordinațiunea ministerială, e o constatare caracteristică și vrednică de amintit ceeace se întrezărește pe urma ei. In fabrici, uzine, ateliere, n'a fost doar necesitate să se lanseze ordinațiuni, în timp de pace miile de muncitoare își câștigă pânea de toate zilele în munca de branșa aceasta. Țăranca noastră dela sate, cu forța majoră doar, dar altfel n'o aduci dela căminul, casa și copiii ei. Urmează deci, ca și până acuma, majoritatea forțelor de muncă, s'o formeze classa muncitoare dela orașe, mai mult ori mai puțin obicinuită cu viața de ateliere.

Se pune însă o altă alternativă, o chestiune foarte importantă: îndeplinirea muncei din dosul fronturilor, activitate desvoltată la bucătării, spălat, birouri și diferite ajutoare ce li se pot încredința.

Și-mi aduc aminte, că astăvară se svonise în sat că a bătut doba să se anunțe la casa satului toate femeile sănătoase începând dela 16 ani în sus! Ce revoltă, ce indignare și rușine! Câtă opoziție la romăncele noastre! Și mai mult ca ori și când s'a manifestat sentimentul fondului lor moral, la gândul să fie duse cine știe unde la muncă necunoscută.

Când mă gândesc că poate azi-mâne se ceară necesitatea înrolarea rândurilor în sensul acesta...

Cu prilejul revendicării acestei ordinațiuni oficiale, s'a deschis o anchetă într'unul din ziarele unui -oraș local. Au fost chestionate doamne și dșoare îndeosebi dintre acelea cari și până acuma și-au dât obolul în munca din spitale. Aproape din toate răspunsurile se evidențiază un lucru principal și caracteristic: lipsa de independență personală, o greșeală fundamentală a educației dela noi. In acelaș timp când toate sunt de acord unanim să plece pe fronturi dacă necesitatea le cere serviciile, au esitații legate de „dacă" și „doară".

„Dacă îmi permite mama", „dacă știu că sunt aproape de soțul meu", „dacă voi putea avea un scut lângă o doamnă", ș. a. Va să zică pentru ca să îndeplinească un serviciu în interesul patriei care mi-l cere, sau cel al sutelor de mii, îmi trebuie garanția să mă știu lângă o doamnă, sau îngăduiala mamei mele! — Lipsă totală de independență rezultă din toate gesturile acestea cari par a fi priviri retrospective în secolii trecuți când la 16 ani fetele se jucau cu păpuși și măritate de părinți își urmau drumul vieții într'o inconștiență desăvârșită de a înțelege rostul independenței intelctuale. Va să zică dacă nu sunt sub scutul cutărei doamne — mai în vrâstă de sigur, că doar așa cer regulele bontonului! — nu-mi pot îndeplini misiunea de bucătăreasă, menajeră, spălătoreasă, îngrijitoare, samariteancă în strict înțelesul cuvântului! Sau un glonț nu-mi poate răpi viața tocmai așa, dacă sunt gardată, — ori dacă sunt singură. Ori sunt imună poate față de epidemii. E ridicol în sfârșit.

O femeie, din care lipsește independența personală, care nu-și dă seama de munca ce trebuie s'o îndeplinească, care în sfârșit nu-și știe și nu-și poate ține locul cu demnitate în orice împrejurare a vieții se rămână acasă la bucătărie, corso și teatru, lângă paza mamei sau scutul vre-unei protectoare și să nu se gândească la „rolul interesant" ce l'ar putea avea în șirul femelior cari cunosc adevăratul senz al cuvântului **muncă, jertfă,** și **datorie.** Dacă morala se împiedecă de un asemenea simț de datorie, și trebuie pusă sub scutul cutărei doamne mai în vârstă, neavând noțiunea acestei virtuți, nici nu va putea fi păstrată în nici un fel de împrejurare.

Nu suntem la bal și nici la teatru. In fața ochilor noștri,se desvoltă cel mai strict spectacol la care s'a asistat vre-odată, care pe noi femeile de aici, nu ne-a găsit destul de întărite sufletește pentru ca să-l putem privi...

Ca ar zice surorile noastre scandinave, finlandeze, scoțiene, germane, conștii în toată intensitatea intelectuală a înțelegerii adevăratului rost al femeii. Ne-ar privi cu adânci păreri de rău și ne-ar trimite apostoli.

Răsboaiele nu sunt numai timpurile zângănitului de arme, este doar și o mărturie a expresiei vredniciei femeiești. Până la oarecari limite ea este închisă în cadrele pasivității, până când cere momentul însă să fie și ea pregătită de muncă, jertfă și simț de datorie. Și trebuie să ne fie pregătite rândurile să ne simțim și noi îndemnate să zicem: Vrem să muncim. Atunci însă ni se va cere să știm munci cu voință de fier, răbdare și statornicie.

T. B.

Ultima oră.

RUȘII S'AU RETRAS LA RARANCEA.

Cernăuți. — **Joi s'au auzit puternice bubuituri și s'au văzut țișnituri de foc. Rușii cu toată jertfa mare de om și muniție ce au făcut'o, s'au văzut constrânși să se retragă în grabă la Rarancea, împrăștiindu-i mitralierele și soldații noștri cu patul puștii și baioneta.**

*

Viena. — **Fremdenblatt anunță din Cernăuți: Ieri de dimineață dela orele 4 până la amiazi Cernăutul a stat sub impresia unui îngrozitor foc de artilerie. Prisonierii ruși spun că în zilele din urmă au avut iarăș pierderi enorme.**

ROMÂNIA RĂMÂNE NEUTRĂ PÂNĂ LA PRIMĂVARĂ. — O SENZAȚIONALĂ DECLARAȚIE A DLUI I. BRĂTIANU.

Sofia. — **Ziarul oficios** Utro **publică o importantă declarație a primului-ministru român** d. I. I. C. Brătianu:

Intrebat ce crede despre incidentul dela Salonic d. Brătianu ar fi declarat că, în tot cazul, Quadrupla nu se poate aștepta la ceva bun dela arestarea consulilor. Incidentul dela Salonic ar putea, cel mult, provoca complicațiuni neplăcute pentru Anglia și Franța.

In ceeace privește neutralitatea României, d. Brătianu ar fi declarat că până la primăvară, neutralitatea României se poate considera ca fiind sigură și că nici unul din vecinii ei nu înțelege s'o silească să iasă din neutralitate. Orientarea României, a mai spus dsa, depinde de întorsătura ce o vor lua evenimentele la primăvară.

Oficiosul bulgar nu indică persoana față de care d. Brătianu ar fi făcut aceste declarațiuni. El lasă însă să se înțeleagă că d. Brătianu ar fi vorbit astfel față de d. Radeff ministrul Bulgariei la București.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

POȘTA ADMINISTRAȚIEI.

Nicolae Buta, Magoș. S'au trimis numerii de Crăciun la toți trei.

E sub tipar şi apare în 2—3 zile

CALENDARUL DIECEZAN

pe anul 1916 ediţia II. Cu numeroase ilustraţiuni. Preţul per exemplar 50 fileri. — Se poate comanda dela

LIBRĂRIA DIECEZANĂ
Arad,
Strada Deák Ferencz nr. 35.

Mulţumită publică.

Subsemnatul în numele com. bis. gr. cat. din Şomfalău, aduc şi pe aceasta cale profunde mulţumiri institutului de credit şi economii »Coroana« din Bistriţa, pentru darul de Cor. 100, date în folosul bisericei ce se va zidi în Şomfalău.

Sófalva, (Şomfalău) în 10 Ianuarie 1916.

Emil G. Butuza,
preot.

„BERZAVA"

SOCIETATE PE ACŢII ÎN RESICABÁNYA.

Convocare

Subsemnatul comitet de supraveghiere, convoacă prin aceasta On. acţionari ai susnumitei societăţi p. a. la

ADUNAREA GENERALĂ EXTRAORDINARĂ

care se va ţinea în 23 Ianuarie 1916 st. n. la 2 ore d. a. în localul băncii cu următoarea

Ordine de zi:

1. Raportul comitetului de supraveghiere.
2. Amovarea directorului esecutiv şi încă a doi memebrii din direcţiune.
3. Abzicerea alor patru membrii din direcţiune.
4. Alegerea direcţiunii noi.
5. Schimbarea §§-lor 21, 34, şi 39 din statute.

Resiczabánya în 12 Ianuarie 1916 st. n.

Comitetul de supraveghiere:

I. Brodnyanszky,. prezident Petru Bandu, Franz Stróbl jun. Axentie Mureşan.

NB. Domnii acţionari cari doresc să ia parte la adunare şi să-şi exercite dreptul de votare sunt rugaţi să-şi depună acţiile sau libelele de plătire interimale, la comisia de verificare care va funcţiona în ziua adunării dela 9 ore a. m. până la 1.30 ore d. a. în localul băncii, ori la institutul de credit şi economii „Timişiana" din Timişoara, până la 12 ore din zi în 22 Ianuarie a. c.

Un scriitor cu praxă

află îndată aplicare în cancelarea mea advocaţială.

Dr. Nicolae Ionescu,
advocat în Caransebeş.

Cumpăr fân

curat şi uscat, dela orice gară, în stare nepresată, vânzătorul obligându-se să dea pânza pentru acoperirea vagonului. Oferte să se trimeată la adresa **KARNER EDE, Temesvár, str. Uri Nr. 1,** depozit de maşini agricole.
(Ka 2561—3)

ANUNŢ.

Un practicant sau practicantă poate afla aplicare îndată la institutul nostru.

„SENTINELA"
institut de economii şi credit ca societate pe acţii în Satul-Nou — Révaujfalu.
Se 2563—10

De vânzare.

Silvorium prefript 3 litre cu demijon Cor. 12·50.

Rachiu de prune 20% Cor. 130. Hectolitrul.

Nuci 10 kg. prin poştă Cor. 16.

Se capătă cu rambursă dela

»PRUNA«
societate pe acţii industrială şi comercială. Marosillye.
(Pr 2560—5)

VINURI

vechi şi noui de vândut.

Adresaţivă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Şiria (Világos) *Petru Benea*, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate şi pe lângă preţurile cele mai moderate.

Vinuri vechi din anii 1913 — 1914		
Vin alb — — —	1·40	1·15
Rizling — — —	1·50	1·20
Roşu de Miniş —	1·80	1·30
Carbenet — —	1·60	—·—
Vinuri noui din anul 1915.		
Vin alb — — — — —		—·88
Rizling — — — — —		—·90
Şiller — — — — —		—·96

Vinul se expdiază cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp de două luni. Pentru calitatea vinului garantez.

Se 2512 **Petru Benea**
propr. şi neg. de vinuri
Világos (Arad m).

FARMACIA KÁRPÁTI JÁNOS,

ARAD, ÎN COLŢUL PIEŢEI BOROS BÉNI ŞI CĂLEI TISZA ISTVÁN, vis-à-vis de gara trenului electric.

Imprumuturi

de amortizare pe proprietăţi:

pe 50 ani	586	curs 92
„ 30 „	677	
„ 35 „	641	
pe 50 ani	630	curs 95
„ 35 „	680	

Mijloceşte

Szücs F. Vilmos

reprezentantul soc. „Nagyszebeni földhitelintézet"

Arad, Karolina utca 8 sz.
Va 2587—10

In atenţiunea negustorilor!

Acoperirea trebuinţelor de ciocoladă şi zaharicale pentru preţuri de fabrică. :: ::
In depozit: Kugler, Heller, Túrth şi Manner. :: ::

GÁBOR MIKLÓS Arad,
Piaţa Andrássy, colţul Salacz utcza
Telefon 1059. Telefon 1059.
(Ga 2270)

Vechi şi recunoscute intreprinderi de pompe funebre.

Având în vedere justele interese morale şi materiale ale familiilor îndoliate, dar şi interesul propriu, au înfiinţat o centrală în **Budapesta, VII., bulev. Üllöi, numărul 14. etajul 1., uşa 1.,** care rezoalvă deopotrivă chestia transportărei de oriunde acasă a eroilor morţi chiar şi în străinătate. Centrala are legături strânse şi directe cu organizaţiile similare din străinătate pentru rezolvirea norocoasă a încredinţărilor internaţionale.

No 152

Premiat cu medalia cea mare la expoziţia ungară din Budapesta în 1896

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote aiui

Fiul lui Antoniu Novotny, Timişoara-Fabric.

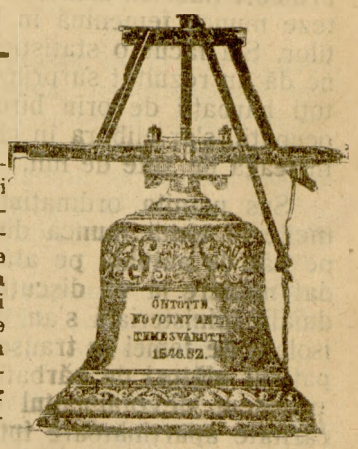

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanţie de mai mulţi ani provăzute cu adjustări de fier bătut, construite spre a întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GĂURITE, de dânsul inventate şi premiate în mai mu te rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri cu figura S şi au un ton mai intesiv mai adânc, mai limpede, mai plăcut şi cu vribrarea mai voluminoasă decât cel de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 kgr. este egal în ton cu un clopot de 451 kgr. patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustarea de fier bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal. —

Preţuri-curente ilustrate trimit gratuit.

Tiparul tipografiei „Concordia" societate pe acţii în Arad. — Editor responsabil: LAURENŢIU LUCA.